

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№12
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 394 sahifa,
2-dekabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekiston sharoitida ayollar ijtimoiy faolligini oshirishda psixologik motivatsiya va o'z-o'zini rivojlantirish strategiyalari	26
<i>Xuseynova Abira Amanovna</i>	
Pragmalinguodidactic Principles in Teaching English for Philologist Students and their Application in Intercultural Communication.....	31
<i>Arzieva Bibi-Sanem Aynazarovna</i>	
Metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan biologiya o'quv materiallarini loyihalash, joriy etish va samaradorligini baholash.....	35
<i>Abdurasulova Gulrux Habibullayevna</i>	
Oligofreniya holatida neyropsixologik tashxislar qo'llanilishining umumiy masalalari	40
<i>Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li, Xojaliyeva Sarvinoz Elyorjon qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarida kreativ kompetensiyani rivojlantirish pedagogik muammo sifatida ...	44
<i>Asatova Dildora Aslamovna</i>	
Ingliz tili o'qish ko'nikmalarini takomillashtirishda autentik manbalarning roli.....	49
<i>Bekmuratova Nargiza Arislanbayevna</i>	
Insuldan keyingi nutqni tiklashda logopedik reabilitatsiya va nevrologik muolajalar integratsiyasi	52
<i>Boltaboyeva Xurshida Sharofiddinovna</i>	
The Concept of Symbols in Linguoculturology	56
<i>Hamraqulova Gulandom Sodiq qizi</i>	
Buyuk ipak yo'li xalqlari o'rtasidagi pedagogik va madaniy aloqalarning vujudga kelishi.....	59
<i>Mirxalilova Nargiza Akbarovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarni bolalarni nutqini o'stirishga bo'lgan kasbiy-pedagogik tayyorgarligini o'stirish	63
<i>Mitaliboyeva Dildora</i>	
Koxlear implantli bolalarning eshituv–nutqiy faolligini oshirishda differensial yondashuv asosida korreksion-pedagogik ish	66
<i>Nartayeva Shahoza Yulchibayevna</i>	
Fasilitatsion yondashuv asosida kichik maktabgacha yoshdagi bolalarda adaptiv ko'nikmalarni rivojlantirishning psixologik-pedagogik mexanizmlari.....	71
<i>Normatova Nilufar Komilovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda disgrafiyasi bo'lgan o'quvchilarda yozish kompetensiyalarini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari (XIX–XXI asrlarda).....	76
<i>Qaxxorova Saidaxon, Mamarajabova Zulfiya</i>	
Raqamli texnologiyalar va onlayn platformalar orqali olimpiya ta'limini rivojlantirish: yoshlar orasida axloqiy va jismoniy madaniyatni oshirish	80
<i>Qodirov Jurabek Mamatsimonovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sun'iy intellekt bilim va savodxonligini rivojlantiradigan innovatsion jismoniy-interaktiv o'yinlar: pedagogik model.....	83
<i>Quvonova Nodirabegim Shavkat qizi</i>	
“Sab' ai sayyor” asarida qo'llangan onomastik birliklar haqida mulohazalar	87
<i>Gadayev Oybek Yaxshiboyevich, Ravshanova Sharbatoy Rahmatilla qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoq shifokorlarining masofaviy konsultatsiyalari shaxs psixikasi va salomatligiga ta'siri	91
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, Ravshanova Zarnigor Daminovna</i>	
Talabalar ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlardan foydalanish.....	95
<i>Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li</i>	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali pedagoglarning kreativligini rivojlantirish	99
<i>Saydullayeva Gulasal Umidjon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar motorikasini rivojlantirishning standart modeli	102
<i>Sirojiddinova Xamidaxon Xasanboy qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning shaxslararo munosabat kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	106
<i>Turg'unova Gulnoza Muhammadjonovna, Xodjiyeva Mahliyo</i>	

Shaxsdagi mehnat motivatsiyasi samaradorligini ta'minlashga xizmat qiluvchi korrelyatsion bog'liqliklar tahlili	109
Xusanov Samariddin Maxmadaminovich	
Auditoriyadan tashqari musiqiy mashg'ulotlarni art-terapiya yordamida tashkil etish asoslari	112
Yarashev Jo'rabek To'rayevich	
Формирование творческого мышления школьников на уроках музыки	117
Габдульманова Ильнура Минисламовна	
Теоретико-методологические основы коллаборативного обучения, кооперативных подходов и интерактивных педагогических методов	119
Жураева Мафтуна Бахтиёр кизи	
Педагогическое колесо как инструмент формирования цифровой компетентности будущих педагогов дошкольного образования.....	124
Урзова М. Б., Усманова У. Б.	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе "школа–махалла" в Узбекистане ..	130
Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли	
Педагогические условия формирования языковой грамотности у учащихся с тяжелыми нарушениями речи.....	135
Юсупова Зулайхо Бахром кизи	
Valeologik tarbiyada o'yin texnologiyalarining ahamiyati.....	139
Berkinova Charos Islomovna	
O'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasi tushunchasi, mazmuni va shakllanishi	142
Buvorayeva Gulruh Shoikrom qizi	
Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida o'qitishning didaktik imkoniyatlari	145
Cho'tboyeva Munisxon Eshpo'lat qizi	
Tabiatga muhabbat: maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar va o'yinlar orqali ekologik tarbiya	150
Ergasheva Umriniso Komilovna	
Zamonaviy ta'lim – talabalar ijtimoiy intellektini shakllantirish omilidir.....	153
Ermatova Gulnoz Pirimovna	
O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini o'qitishda pedagogik texnologiyaning o'rni	156
Gazibekova Feruza Hakimovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining raqamli texnologiyalar muhitida tanqidiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirish metodikasi	159
Haydarova Feruza Haydar qizi	
Talabalarda ma'naviy-axloqiy fazilatlar va sifatlarni shakllantirish mexanizmi.....	162
Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kasbga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirishda interfaol metodlarni qo'llash texnologiyasi.....	165
Jumayeva Malika Aliyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarda kasbiy-nutq madaniyatini rivojlantirish.....	168
Lutfetdinova Ra'no Xusnetdinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik rivojlanishga zamonaviy yondashuvlar va jahon tajribalari ..	172
Masharipova Barno Erkin qizi, Adilbayeva Dilnoza Adilbay qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida til o'yinlari texnologiyalarining nazariy asoslari.....	175
Masharipova Dilfuza Muxammatjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachisi pedagogik faoliyatining o'ziga xosligi	178
Muhammadiyeva Feruza Turakulovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda aksiologik yondashuvdan foydalanish metodikasi.....	181
Muhiddinova Munira Xayrullayevna	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	184
Narzullayeva Sevara Omonovna	
O'qituvchining muloqot madaniyatini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	187
Nizamova Nodira Paxritdinovna	
Integrativ yondashuv asosida o'quvchilarning nutqiy kompetentligini rivojlantirishning mazmuniy izohlanishi	191
Oysha Qurbonova, Nodira Abduraimova	
Boshlang'ich ta'limda Finlandiya tajribasi	195
Nodira Sherboyeva	

Kutubxonachi kutubxona-axborot xizmati jarayonining yetakchi ishtirokchisi sifatida	198
O'ktam Nosirov	
Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	204
Rustamova Shoxista Omonjonovna	
Globallashuv sharoitida axborot-psixologik xavfsizlikni shakllantirish masalalari.....	208
Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li	
Talabalarga ingliz tilini o'qitishning zamonaviy innovatsion texnologiyalari	212
Sa'dullayeva Rushana	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	215
Saidova Dilbar Erkinovna	
Pedagog xodimlarda tolerantlik namoyon bo'lishining determinantlari.....	218
Sattorova Maxliyo Dilmurod qizi	
Kreativ metodlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ tafakkur va fikrlashni rivojlantirish	223
Sultonboyeva Baxriniso Ilhomjon qizi	
Artpedagogika texnologiyalaridan foydalanib maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirish metodikasi	226
Xolmatova Fotima Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich ta'limda yashil kompetensiyalarni shakllantirish yo'nalishlari.....	229
Yaqubova Shoira Tog'aymuratovna	
Emotsional intellektni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	233
Yarmatov Raxmboy Baxramovich	
Boshlang'ich ta'limda o'quv veb-saytlari orqali til kompetentligini rivojlantirish	239
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Muxammadjonova Diyorabonu Muzaffarjon qizi	
Языковые изменения в русском языке XXI века: исследование новых слов, сленга, интернет-коммуникации, влияния англицизмов и глобализации на современный русский язык	242
Марупова Дилфуза Давроновна	
Oliy ta'limda talabalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatining maqsad va vazifalari	247
F. R. Xosilova	
Boshlang'ich ta'lim texnologiya darslarida o'quvchilarni tabiiy materiallar bilan ishlashga o'rgatish	251
Kambarov Nodirjon Sattarovich, Nasirjanova Feruzaxon Alixon qizi	
Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvining qo'llanilishi va uning samaradorligi.....	256
Abdulazizova Yulduz Abdujabbor qizi	
Tabiiy fanlarni o'qitishda STEAM yondashuvi asosida kreativlikni rivojlantirish metodikasi	259
Abdullayeva Dilrabo Fayzulla qizi	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarda shaxs ma'naviy qiyofasini shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari.....	262
Aliyeva Zuxra Tursunboyevna	
Yosh avlodni madaniy-tarixiy yondashuv asosida tarbiyalashda madaniy-ma'rifiy muassasalarning o'rni..	265
Aripov Shokirjon Olimovich	
Ta'limda yangi texnologiya: 4K modeli va uni amalga oshirish yo'llari.....	268
Avliyoqulova Nasiba Choriyevna	
Badiiy-tarixiy materiallarni ta'lim jarayoniga integratsiyalashning metodologik asoslari.....	272
Baratov Baxtiyorjon Qodirovich	
Bolaning maktabgacha ta'lim tashkilotiga moslashishida o'yinning roli.....	275
Barno Masharipova Erkin qizi, Zuhrobova Mahliyo Abdulatif qizi	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida integrativ yondoshuvdan foydalanish texnologiyasi	278
Ernazarova Laylo Abdusaitovna, Saidahmadova Gulrux Farrux qizi	
Bo'lajak tarbiyachilarda metarefleksiv fikrlashni rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari	284
Ismailova Nilufar Isroildjanovna	
Semantic and Cross-Cultural Features of Food-Based Idioms in Karakalpak and English Languages.....	289
Jiemuratova Gulistan Koshkinbaevna	
Filolog talabalarida mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishni rivojlantirishda metakognitiv yondashuvlarning didaktik mexanizmlari.....	292
Jo'rayeva Dilnoza Ro'zimat qizi	
Rivojlantiruvchi sohalar kompetensiyalariga integratsion yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash texnologiyasini rivojlantirish	296
Jo'rayeva Zilola Sayfiddin qizi	

Psixologlar kasbiy komponentlarini rivojlantirishda matematik usullardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari.....	302
Kuziyeva Dilnura Dilmurotovna	
O'zbekiston metodik maktabida sotsiolingvistik kompetensiyani shakllantirish bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili	306
Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	
Maxsus pedagogika fanlarini o'qitishning nazariy-metodik asoslari	313
Maqsudova Nodira Alijonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishda ertakterapiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	317
Muxiddinova Dilfuza Sherdor qizi	
Nutq madaniyatini shakllantirishda o'qituvchi nutqining roli.....	320
N. Q. Olimova	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	323
Narzullayeva Sevara Omonovna	
O'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish metodikasi	326
Normirzayeva Maftunaxon Ilyosjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tadqiqot faoliyatini rivojlantirishda intensiv ta'lim texnologiyalarining metodik asoslari.....	329
Oloqulova Farzona Umedillayevna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi giperaktiv bolalar bilan ishlashda pedagogik kompetentligini oshirish metodikasi.....	332
Raimqulova Sojida Abdusaid qizi	
Talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy asoslari	335
Rustamova Shoxista Omonjonovna	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning xorijiy pedagogik amaliyotdagi modellari	339
Sultonova Zarina Uchqun qizi	
Xalq pedagogikasida ertaklarning tarbiyaviy va ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati: ma'naviy begonlashuvga qarshi tarbiyaviy omil sifatida.....	343
To'xtasinova Farida Davlatali qizi	
B1 darajadagi talabalar uchun xorijiy tilni o'qitishda audiovizual texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirishning metodik asoslari	347
Toshpulatova Shaxsanam Xolmurodovna	
Kontekstli ta'lim va uning boshlang'ich ta'lim matematikasidagi ahamiyati haqida	350
Umarova Nigora Alisherovna	
Oiladagi psixologik muhitning o'spirinlarda to'liqsizlik kompleksi shakllanishiga ta'siri	353
Xalmuratova Dilorom Abdikarimovna	
Ta'limda faktcheking: misinformatsiya va dizinformatsiyaga qarshi kurashishning pedagogik asoslari	356
Xidirova Maftuna Ithom qizi	
Maktab o'quvchilarini falsafiy va dunyoqarashga tayyorlash omillari	362
Xo'shboqova Farida Komiljon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq faoliyatini rivojlantirishning lingokognitiv asoslari	370
Xusanova Gulruxsor To'lqin qizi, Aliyeva Muhlis Baxodir qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini oshirish	374
Zokirova Sohobaxon Muxtaraliyevna, Erkinova Nazokatxon Anvarjon qizi	
Эффективность занятий кроссфитом в повышении уровня общей физической подготовленности слушателей института повышения квалификации МВД Республики Узбекистан	377
Албеков Шокир Адилбекович	
Роль торговых и кочевых маршрутов в формировании лингвокультурных заимствований между Хорезмом и Южной Сибирью.....	381
Сатымова Светлана Сатымовна	
Использование искусственного интеллекта в обучении русскому языку как иностранному: проблемы и решения.....	385
Ташева Дилором Салимовна	
Проблемы использования коммуникативного метода в преподавании русского языка студентам	389
Тоджибоева Наргиза Джумабоевна	

BOSHLANG'ICH TA'LIM TEKNOLOGIYA DARSLARIDA O'QUVCHILARNI TABIIY MATERIALLAR BILAN ISHLASHGA O'RGATISH

Kambarov Nodirjon Sattarovich

University of Business and Science oliy ta'lim muassasasi,
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasirjanova Feruzaxon Alixon qizi

University of Business and Science magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim texnologiya darslarining mazmuni hamda o'quvchilarni tabiiy materiallar bilan ishlashga o'rgatishning o'quv-tarbiyaviy ahamiyati yoritilgan. Tabiiy materiallarning turlari, ulardan foydalanish qoidalari, o'quvchilarda kuzatuvchanlik, izchillik va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik yondashuvlar ilmiy asosda tahlil qilingan. Shuningdek, tabiiy materiallar bilan ishlash jarayonining o'quvchilarning psixologik holati, tafakkuri va mehnatga axloqiy-ruhiy tayyorgarligiga ta'siri ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: texnologiya, tabiiy materiallar, gerbariylar, izchillik, kuzatuvchanlik, muntazamlilik, mehnatga ruhiy va axloqiy tayyorlash.

Abstract: This article examines the structure of technology lessons in primary education and the pedagogical approaches used to teach students to work with natural materials. The types and characteristics of natural materials, the rules for their safe and effective use, and methodological strategies that enhance students' observation skills, consistency, and independent thinking are scientifically analyzed. The study also explores how working with natural materials influences students' psychological development, cognitive processes, and moral-emotional readiness for work.

Key words: technology, natural materials, herbariums, consistency, observation, regularity, mental and moral preparation for work.

Аннотация: В статье рассматривается содержание уроков технологии в начальной школе, а также педагогические подходы к обучению учащихся работе с природными материалами. Научно обоснован анализ состава природных материалов, правил их применения и методики формирования у школьников наблюдательности, системности мышления и творческой активности. Кроме того, исследуется влияние работы с природными материалами на психологическое состояние, развитие мышления и нравственно-волевою подготовку учащихся к трудовой деятельности.

Ключевые слова: технология, природные материалы, гербарии, системность, наблюдательность, регулярность, умственная и нравственная подготовка к труду.

KIRISH

O'zbekiston tabiiy resurslar, foydali qazilmalar, metall va qotishmalar, plastmassalar, yog'ochlar va o'simliklar, hayvonot va nobudodga boy o'lkadir. Respublikamizning bu tabiiy boyliklari sanoatda, turmushda foydalanadigan xomashyo bo'lishi bilan bir qatorda, mehnat darslarida bajariladigan ishlar uchun kerakli material bo'lib ham xizmat qiladi.

O'quvchilarda ilk yoshligidan boshlab ona tabiatga qiziqish va muhabbatni, undagi go'zalliklarni ko'ra bilishni tarbiyalash kerak. Tabiiy materiallar bilan ishlash ularni tabiatni kuzatishga majbur qiladi. Kuzatishlar esa badiiy-ijodiy qobiliyatlarni, konstruktorlik g'oyasini va tushunchalarning aniqligini uyg'otadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida turli materiallar bilan ishlashga o'rgatish mavzusi dolzarb va muhim masalalardan biridir. Ushbu maqola uchun adabiyotlar tahlilini tayyorlashda quyidagi yondashuvlarni ko'rib chiqishingiz mumkin: mutaxassislardan Sanaqulov X., Xodiyeva D., Satbayeva R., Mavlonova N., Abdullayev A., Madvaliyev H., Orifjanov K.K., Sultonova R.A., Mamurova O., Goroxova R., Ogluzdina R., Hasanov M.,

Tilavov H., Egamovlar o'rganganlar hamda ilmiy izlanishlar olib borganlar [1–2–3–4]. Ular texnologiya darslarida turli materiallar bilan ishlashga o'rgatish yo'llari borasida tadqiqot olib borib, o'z tavsiyalarini berdilar.

Xorij olimlaridan I.A. Vorobey, I. Perevertin, L. Maltsevo, N. Shumulleyevich, N.M. Shumulleyevich, N.B. Xolezova, N.A. Kurochkina kabi pedagog olimlar ham ilmiy izlanishlar olib bordilar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiiy materiallar bilan ishlash, turlicha ishlov berilishini, turli asboblardan foydalanishni talab qiladi va ularni ishlatish bilim, ko'nikma hamda malakalarni beradi. Turli tabiiy materiallarni to'plash o'qituvchi qo'ygan maqsadga bog'liq bo'ladi. O'quvchilar ko'rib chiqilgan va batafsil muhokama qilingan yoki o'zlari o'ylab topgan tasvir uchun material to'playdilar. Yoki aksincha, avval turli barglarni to'plab, keyin ishni bajarish tartibini aniqlashlari mumkin.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dunyo ilmiy-texnik rivojlanib borayotgan davrda har bir shaxs ijtimoiy hayotda o'z o'rnini topishi va hurmat, e'tibor qozonishi uchun hayot bilan hamnafas qadam tashlab rivojlanishi, zamon bilan barobar o'zgarishlarda ortda qolmasligi, teran fikrga ega, ijodkor, mehnatsevar, samimiy va atrof bilan tez muloqotga kira oladigan barkamol inson bo'lishi lozim. Aynan yuqoridagi kabi hislatlarni o'quvchi yoshlarda rivojlantirish esa ta'lim tizimining asosiy va dolzarb masalalaridan biridir.

Yosh avlodni tarbiyalash va ularni yetuk inson bo'lib yetishishlarida yordamlashishda ta'lim muassasalari muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki bolalarimizning kichik yosh davrida o'zlashtirish darajalari ancha yuqori bo'ladi. Biz boshlang'ich sinflarda pedagog sifatida o'quvchilarni qiziqishlarini e'tiborga olgan holda ulardagi qobiliyatni rivojlantirib, kelajakda zarur kasbiy faoliyatga yo'naltirishimiz lozim. Bu borada boshlang'ich sinflarda texnologiya darslarining o'rni beqiyosdir.

Texnologiya darslari ijtimoiy hayotga tayyorlashda muhim o'rin tutadi. Texnologiya darslarida olingan bilimlar amaliy mehnat faoliyatiga tayyorgarlik ko'rishda va voyaga yetib biror kasbni egallashda katta ko'makchi bo'ladi. "Texnologiya" darslarida turli xil materiallar, asbob-uskunalar bilan ishlash va ulardan foydalanishga oid bilimlarni o'rganibgina qolmay, mahsulot ishlab chiqarish va uy sharoitida zarur tamirlash ishlariga oid ko'nikma hamda malakalar ham o'zlashtiriladi.

"Texnologiya" so'zi yunon tilidagi "techne" (mahorat, san'at, ustalik) va "logos" (ta'limot, fan, so'z) so'zlari-dan kelib chiqqan.

Shuning uchun "texnologiya" so'zining asl ma'nosi – "ishlab chiqarish mahorati yoki usullari haqidagi ta'limot" deganidir. Oddiy qilib aytganda, texnologiya – bu insonning biror maqsadga erishish uchun fan va amaliy tajriba asosida ishlab chiqqan usul, vosita va jarayonlar majmui.

Bolalarda turli tabiiy materiallar bilan ishlash alohida qiziqish uyg'otadi. Ayniqsa, o'quvchilar loy, plastilin va tabiiy materiallar, jumladan, daraxtlarning shoxlari, chinor urug'lari, turli qurigan barglar, daraxt po'kaklari, yelimlaridan foydalanib qushlar, jonivorlar, ertak ishtirokchilarining shakllarini qiziqib yasaydilar. O'z tasavvurlaridagi personajlar bilan boyitadilar.

O'qituvchi bu qonunning asosiy qoidalarini qayd etib, daraxt barglari va o'simliklardan faqat yerga tushgan materiallarni terish kerakligini eslatadi. Qonunga ko'ra daraxt va butalarni sindirish, tabiatni ifloslashtirish, o'simlik shoxlari, po'stlog'i va barglarini kesish mumkin emasligini uqtiradi.

Boshlang'ich ta'lim texnologiya darslarida o'quvchilarni tabiiy materiallar bilan ishlashga o'rgatish – bu nafaqat ularning ijodkorlik salohiyatini rivojlantirish, balki tabiatga mehr, ekologik madaniyat va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishning muhim yo'nalishidir. Quyida ushbu mavzuga oid batafsil tushuncha keltirilgan.

Hozirgi kunda boshlang'ich sinfdayoq bolalar texnologiya fanida qog'oz, karton, plastilin, somon cho'plari, turli rangdagi iplar, urug'lar, kichik toshlar, gazlamalar va barglardan foydalanib ko'plab qiziqarli narsalar yasashmoqda.

Bolalar ijodni rivojlantirishda asosiy tayanch hisoblanadi. O'quvchilarga o'yinchoq va buyumlar yasashda ulardan qanday foydalanishni o'rgatish zarur. Deylik, qog'oz va karton oddiy ko'ringani bilan ulardan haqiqiy san'at asari yaratish mumkin. Bunda o'qituvchidan bolalar uchun to'g'ri shakl va rang tanlash talab qilinadi.

O'quvchilarni tosh, loy, yog'ochdan bajarilgan xalq o'yinchoqlari namunalari bilan tanishtirish ayniqsa ahamiyatli (1-rasm). Bu ishning yong'oqlar, yong'oq po'stlog'i, loy, shoxlardan o'yinchoqlar tayyorlashdan oldin o'quvchilarga ko'rsatilishi faoliyatning mazmunli va samarali o'tishini ta'minlashi mumkin.

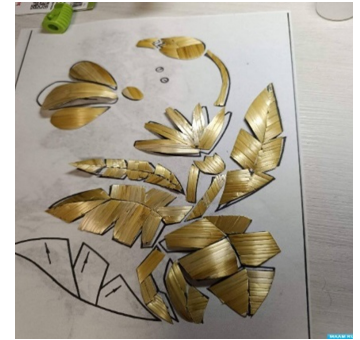
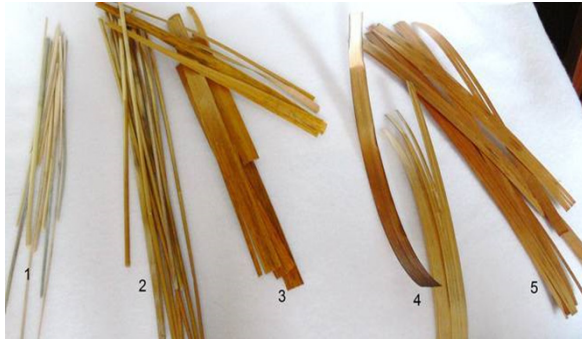

Mevalardan ham turli narsalar yasash mumkin va bu bolalar uchun juda qiziqarli mashg'ulotdir.

Somondan turli o'yinchoqlar yasash imkoniyati juda katta. Amaliy ishlardan oldin o'quvchilar kuzatishlar va tajribalar jarayonida quyidagi savollarga javob topadilar: Qaysi somon – arpa yoki bug'doy – ochiqroq tusda? Bu somonlardan qaysi biri egiluvchanroq? Qaysi somon kesish va tekislashda kamroq yoriladi? O'simlik poyasining qaysi qismi – pastki, o'rta yoki ustki – ish uchun eng qulay?

Kuzatishlar va tajribalar jarayonida o'quvchilar arpa somoni ochiq va nafis tusga egaligini, u juda egiluvchan bo'lib, kesish va tekislashda kamroq yorilishini aniqladilar. Ish uchun poyaning o'rta qismi eng yaxshi hisoblanadi.

Maqsad va vazifalar

Maqsad:

O'quvchilarni tabiiy materiallardan (barg, somon, urug', tosh, yog'och, paxta, paxta momig'i, g'o'za shoxi va boshqalar) foydalangan holda turli buyumlar tayyorlashga o'rgatish, ijodiy fikrlashni rivojlantirish va mehnatga ijobiy munosabatni shakllantirish.

Vazifalar:

1. Tabiiy materiallar haqida bilim berish (turlari, xususiyatlari, to'plash va saqlash qoidalari);
2. Ularni qayta ishlash usullarini o'rgatish;
3. Amaliy ish jarayonida aniqlik, tozalik va xavfsizlik qoidalariga rioya qilishni shakllantirish;
4. O'quvchilarning badiiy didi va tasavvurini kengaytirish.

Tabiiy materiallar turlari

Boshlang'ich sinflarda ishlatiladigan asosiy tabiiy materiallar:

1. O'simliklardan olinadiganlar: barg, g'o'za po'stlog'i, somon, po'kak, paxta, urug', gullar, shoxchalar.
2. Hayvonotdan olinadiganlar: jun, pat, tuxum po'chog'i, hayvon suyagi (faqat toza va xavfsiz holatda).
3. Mineral materiallar: tosh, qum, loy, tuz kristallari.

O'qitish metodlari va usullari

Ko'rgazmali metodlar: tayyor namunalarni, tabiatdagi materiallarni namoyish etish.

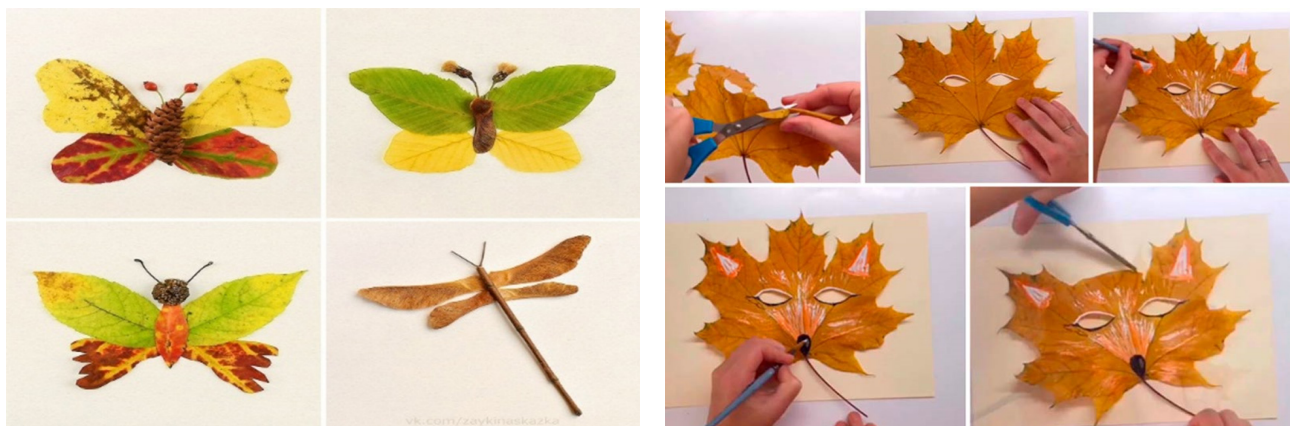
Amaliy ishlar: o'quvchilar bilan birgalikda buyum tayyorlash (masalan, barglardan kompozitsiya, urug'lardan bezak).

Kuzatish va tajriba: materiallarning xususiyatlarini sinab ko'rish (quruq va nam barg farqi va h.k.).

Interfaol usullar: "Guruhda ishlash", "Loyiha", "Aqliy hujum" orqali ijodiy fikrlashni rag'batlantirish.

Amaliy ish namunalari

- **1–2-sinflar:** barglardan hayvon shakllarini yasash, urug'lardan bezaklar tuzish, somondan ramka tayyorlash.
- **3–4-sinflar:** yog'och po'stlog'idan maketlar, toshlardan mozaika, paxtadan yumshoq hayvonchalar.

Tabiiy materiallar bilan ishlashning tarbiyaviy ahamiyati

O'quvchilarda tabiatga e'tibor va hurmatni kuchaytiradi, tejamkorlik va mehnatsevarlik fazilatlarni shakllantiradi, ekologik ong va madaniyatni rivojlantiradi, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rag'batlantiradi.

Tabiiy materiallar bilan ishlashda xavfsizlik va gigiyena

Materiallarni yig'ishda xavfsizlik qoidalariga rioya qilish, ish joyini toza saqlash, quruq barg, po'kak va somon bilan ishlaganda changdan saqlanish, qaychi, yelim, igna kabi asboblarni to'g'ri ishlatish.

Texnologiya ta'limidagi ham amaliy, ham nazariy ish turlari o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, bajarilayotgan ishga ijodiy yondashishga o'rgatadi. Ayniqsa, amaliy ish jarayonlariga alohida e'tibor qaratishimiz lozim. Ish jarayoni izchil va ketma-ketlikda davom etishi ahamiyatlidir. O'quvchilarning texnologiya darslarida olgan bilimlari kelajakda ulardan o'z ishining ustasi, yetuk mutaxassis, ixtirochi bo'lib yetishishlarida as qotadi. Amaliy darslarda berilayotgan bilimlarning o'quvchilar yosh doirasiga mosligi ham juda muhimdir. Aks holda o'quvchilarni ortiqcha ma'lumot bilan charchatib, darslardan bezdirib qo'yishimiz mumkin, bu holatda darslar samaradorligi pasayib boradi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, mashg'ulot jarayonlarida har bir topshiriq oddiydan murakkabga tomon o'sib boradi. O'quvchilar avval osonroq topshiriqlarni bajaradilar, undan so'ng esa topshiriqlar o'quvchilarning yoshi va o'zlashtirish darajasini hisobga olgan holda murakkablashib boradi. Oldingi mashg'ulotlarda o'rganilgan bilimlar keyingi darslarda bajariladigan topshiriqlar bilan mantiqan bog'liq va ketma-ketlikda bo'lishi lozim. Eng avval o'quvchilar ustoz bilan hamkorlikda ish olib boradilar. So'ngra ko'nikma hosil bo'lgach, o'qituvchi nazorat qiladi, o'quvchilar esa o'z ustida mustaqil ishlay boshlaydilar.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganimizda, bolalar go'yoki yangi plastilindek hisoblanadi, uni shaklga keltirish o'qituvchiga bog'liq. Ijodkor, o'z ishining ustasi bo'lgan pedagoglar bolalardan san'at asari yarata olishadi, ya'ni yaxshi bilim berish, turli materiallar bilan ishlash orqali ularni ijodkorlikka undash, ixtiro qilish qobiliyatini shakllantira olish. Bugungi kun pedagogi aynan shunday bo'lmog'i darkor.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Tajiboyeva G. Texnologiya ta'limi va uni o'qitish metodikasi. O'quv-uslubiy qo'llanma. Namangan – 2023.
2. Tilavova M., Erkinova N. O'quvchilarni ma'naviy barkamol inson ruhida tarbiyalashda ertaklardan foydalanish. Science and Innovation, 1(B4), 130, 2022.
3. Sanaqulov X.R., Xodiyeva D.P., Satbayeva R. Mehnat va uni o'qitish metodikasi. Darslik. Toshkent: TDPU, 2015-yil.
4. <https://www.uzbekscholar.com>
5. <https://ru.m.wikipedia.org>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.